

Анотація

Стаття продовжує цикл публікацій автора з питань української байкопоетоніміки XVII – XIX ст. Тут розглядаються власні назви в байкарській спадщині Маркіяна Шашкевича, чия творчість є невід’ємною складовою в контексті української літературної байки.

Ключові слова: *онім, байконім, байкопоетонім, бібліонім, персоноапелятивонім, онімізація.*

Аннотация

Статья продолжает цикл публикаций автора по вопросам поэтонимов украинской басни XVII – XIX вв. Здесь рассматриваются имена собственные в баснях Маркиана Шашкевича, чье творчество является неотъемлемой составляющей в контексте украинской литературной басни.

Ключевые слова: *оним, байконим, байкопоетоним, библионим, персоноапелятивоним, онимизация.*

Summary

The article continues a series of publications by the author on the poetonyms Ukrainian fables XVII – XIX centuries. Here we consider the proper names in the fables of Marcian Shashkevycha whose work is an integral component in the context of the Ukrainian literary fable.

Key words: *onym, baykonym, baykopoeonym, biblionym, personoapelyativonym, onymizatsiia.*

УДК 811.111’373.22

Ткаченко Г. В.
*Одеський національний
університет імені І. І. Мечникова*

ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ХРЕМАТОНІМІВ У ДРУГОМУ КОЛІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ХРЕМАТОНІМНОГО ФРЕЙМУ

Наступна стаття присвячена вивченню головних компонентів індивідуального хремадонімного фрейму, що репрезентують англійські хремадоніми в картині світу носія англійської мови.

Мета статті полягає у з’ясуванні когнітивної природи хремадонімів II кола індивідуального хремадонімного фрейму та особливостей їх існування у ментальному лексиконі носіїв англійської мови. Об’єктом

нашого дослідження є хрематоніми, що становлять собою певний компонент картини світу.

Орієнтація сучасної ономастики на виділення та дослідження механізмів репрезентації знань [1; 3], а також міждисциплінарний характер лінгвістичних студій [2, с. 119] визначають актуальність порушеної проблеми.

За даними, отриманими в процесі проведення вільного асоціативного ономастичного експерименту, у другому колі індивідуального хрематонімного фрейму виокремлено зони таких скриптів: сакральнотузальний – 47 %, узальний – 29 %, віртуально-узальний – 12 % та віртуальний – 12 %. Реакції, які ідентифікують сакральний та віртуально-сакральний скрипти, отримані не були.

Друге коло узальнотузального скрипту індивідуального хрематонімного фрейму відображає хрематоніми, які не є найважливішими в релігійних поглядах людини, у тому разі, якщо людина не сповідує жодну віру або сповідує іншу віру.

Liberty Bell 37/99/16/56/1 – Реалізація цього скрипту зумовлена асоціативним гешталтом „незалежність”, який складає 45 % та репрезентується такою групою асоціацій: *freedom, independence, declaration, symbol of independence, state of liberty*. Попередньо перелічені реакції свідчать про сприйняття цього хрематоніма як повсякденної історичної реальності у царині сакральності, що відносить цей онім до зони дії сакральнотузального скрипту. Інша група асоціацій зображує ототожнення пошукового стимулу із національною реліквією, яка в картині світу реципієнтів сприймається як символ свободи: *iconic symbol of American Independence, national symbol, sacred, symbol of freedom*. Наявні інші розряди онімів, які умовно можна розподілити на асоціації, що зображують священне відношення (*Hall of Independence, Symbol of Independence, Bell of Freedom, Liberty Bell*) і просто констатують історичний факт (*Philadelphia, Cold War*).

Saint Edward's Crown 35/102/8/14/0 – Семантичний гешталт „офіційна коронаційна корона” містить 57 %. Онім відносимо до 2 кола сакральнотузального індивідуального хрематонімного фрейму за наявними реакціями: *coronation, church, wisdom, fear, indicates the authority of the reigning sovereign* – ця група реакцій ідентифікує хрематонім як сакральний; *crown, well-known in England, English Crown Jewels, official coronation crown* – така група асоціатів фіксує хрематонім як узальний.

Stone of Destine 34/104/9/24/0 – СГАОП „доля, приречення” (51 %). Цей онім належить до 2 кола індивідуального хремотонімного фрейму та реалізує сакральню-узуальний скрипт. Значна кількість асоціатів відносить хремотонім до узуального скрипту: *life, Scotland Stone, real, history*. Інша група асоціатів ідентифікує цей хремотонім як складову сакрального скрипту: *karma, prediction, faith, sacred, God*. Отже, цей онім знаходиться на перетині двох зон і водночас репрезентує як сакральний, так і узуальний скрипти.

Наявна кількість реакцій, пов'язаних воєнною тематикою (*war, conquest, history*), які відносять цей онім до життя часів Середньовіччя, коли йшла запекла боротьба за землі між Англією та Шотландією. Інша група реакцій (*Coronation Stone, Westminster Abbey, lies beneath the Coronation Chair*) за своїм характером свідчить про відношення до коронації королів і пов'язана із традицією коронування та вибором монарха. Цей хремотонім називає одну із коронаційних регалій, на яких будується монархія. Існує версія, що за часів війни каміння було вивезено із Шотландії як воєнний трофей і розміщено у Вестмінстерському Абатстві під тронем, на якому коронували майбутнього монарха. Це каміння стало символом життя. Згодом було вирішено повернути каміння законному власникові, однак позичати під час коронації англійського монархів. Така ціннісна орієнтація відносить хремотонім до зони дії сакрального скрипту.

Sword of Mercy 23/110/9/58/0 – СГАОП „коронація, сакральна регалія” (87 %). Поєднання реальних і сакральних ОЛ дозволяє нам віднести цей стимул до скрипту змішаного типу – сакральню-узуальню. Представниками асоціатів узуального скрипту є всі реакції, які належать до повсякденного, звичайного життя англійців: *coronation of the British monarch, coronation, Edward the Confessor's Sword, Queen's regalia*. Такий характер реакцій свідчить про усталену традицію коронування, під час якої використовують цей меч.

Наступна група асоціатів відносить хремотонім до зони дії сакрального скрипту: *mythological sword, prevent killing, mythology; mythological history, sacred*. Отже, цей стимул деякими учасниками нашого експерименту сприймається як дещо профане, звичайне, а інші відносять його до реалій вищого гатунку, духовного, вірять у священну сутність цього предмета. Серед асоціатів наявні інші розряди онімів:

Edward the Confessor's Sword, Edward the Confessor, London, Crown Jewels, England, Oliver Cromwell, Crown Jewels of the United Kingdom.

The Jewelled Sword of Offering 31/106/13/51/0 – СГАОП „королівська зброя, коронація” (93 %). Кількість реакцій, що вказують на тематику „коронаційні регалії, інсигнії” сягає 60. Велика кількість опитуваних чітко розуміє, що цей ніж не є зброєю для битви, а є головною регалією, символом королівської влади, монархії: *royal sword, royal power, Great Sword of the State, includes diamonds, not an ordinary sword*. Досить незначна частина респондентів асоціює цей дорогоцінний меч із простим ножем, якому притаманні усі властивості різальної зброї: *blade, heavy, sword*. Пошуковий стимул відносимо до узуально-сакральної зони дії скрипту – на реалізацію узуального характеру вказують реакції, які репрезентують семантичний гештальт „королівська коронаційна зброя”: *coronation, Queen Elisabeth II, royal sword*. На реалізацію сакрального характеру вказують такі асоціації: *not an ordinary sword, the most valuable sword in the world, the sword signifies the royal power*. Наявні онімні асоціати: *England, Queen Elisabeth II, United Kingdom, King George IV, London, Crown Jewels, Archbishop of Canterbury, Crown Jewels of the United Kingdom; Great Sword of the State; Crown Jewels of the United Kingdom*. Усі отримані асоціації є очікуваними, що свідчить про добре володіння даними стосовно пошукового стимулу.

The Mace 26/101/9/50/0 – містить СГАОП „символ влади, Англія” (75 %). Пошуковий онім належить до 2 кола індивідуального хрематонімічного фрейму та реалізує сакрально-узуальний скрипт. Буття хрематоніма є двобоким; наявні асоціати, які відносять онім до узуального скрипту (*Great Britain, Queen Elizabeth II, ceremony, Crown Jewel of Elizabeth II*) і до сакрального (*ceremonial mace, God, symbol of authority*). Володіння булавою в Англії надає право керувати державою, вона є священним атрибутом. Влада дана Богом, що пояснює віднесення цього хрематоніма до царини сакральності.

Несподіваними реакціями стали *Cossacks, Ukraine*, які складають 14 %. З одного боку, Україна жодним чином не належить до Англії і козаки, начебто, тут ні до чого. З іншого боку, можемо зробити висновок, що в цьому випадку певні зовнішні обставини вплинули на реакції анкетованих: в експерименті брали участь англомовні туристи, які протягом двох тижнів відвідували історичні міста в Україні. Вони

побували на о. Хортиця, бачили українських козаків та символ гетьманської влади – булаву. Саме тому, на нашу думку, в учасників опитування з'явилися асоціації із українськими козаками. Про належність цього хремотоніма до 1 кола свідчить займенник 1 особи – *I*, що ідентифікує хремотонім як важливий для людини, який займає вагоме місце в англомовній картині світу.

The Old Glory 28/100/5/20/0 – вказаний стимул відносимо до 2 кола індивідуального хремотонімного фрейму, що реалізує дію сакральнотузуального скрипту. Буття хремотоніма закріплено у двох сферах і репрезентується семантичним гешталтом „американський прапор”, що складає 67 %. Узуальний характер реалізується такими реакціями: *USA flag, victory, American flag, fame, military glory, national, first American flag, glory*; сакральний характер свідчить про духовне, близьке, поважливе сприйняття цього стимулу і репрезентується такою групою асоціатів: *dignity, national, relic, symbol, darling, I am*.

The Royal Scepter with the Cross 48/109/12/25/0 – СГАОП „процедура коронації” становить 75 %. Цей хремотонім перебуває у зоні дії сакральнотузуального скрипту, має характеристики як узуального (*coronation, justice, cross, power*), так і сакрального (*unique, unusual, Christianity, the only one*) характеру. На цей стимул було надано багато онімних асоціацій, але вони не є несподіваними, одна тягне за собою іншу: *Christianity, Jesus Christ, Africa, Excalibur, France, Great Star of Africa, the Crown Jewels of England, Queen Elizabeth; the Coronation Ceremony, Tower*.

Узуальний скрипт 2 кола репрезентує хремотоніми, які відбивають повсякденну історичну реальність у власних назвах предметів суспільного життя англомовної спільноти. Такі власні назви структурують загальний, звичайний сценарій життєвої поведінки, хоча вони не є загальноповживаними, але постійно присутні у свідомості носіїв англійської мови, складають історичний фундамент картини світу. За даними нашого асоціативного ономастичного експерименту, такі хремотоніми не належать до 1 кола, тобто не присутні у мові носіїв щоденно, але безпосередньо наявні в пам'яті як показники культури та традицій.

Davis Cup 39/112/10/17/0 – СГАОП „спортивне змагання” складає 82 %. Значна кількість опитуваних більшу увагу звернула на лексику

Cup, відповідно маємо такі реакції: *cup, World Cup, the Fed Cup is for women*. Про реалізацію узуального скрипту свідчать реакції, які формують семантичний гештальт „спорт”: *tennis, challenge, competition, ball, tennis competition* та наявність таких онімних асоціатів, які ідентифікують спортивну реальність, добре відомі спортивні імена: *Davis Competition, Federer, Djokovic*. Так, *Davis Competition* – міжнародні змагання у чоловічому тенісі, що тривають вже 113 років, *Federer* – швейцарський тенісист, багаторазовий переможець різних тенісних змагань, *Djokovic* – сербський тенісист, нинішній володар кубку. Майже всі реакції є типовими, очікуваними, адже стимул добре знайомий, всесвітньовідомий. Однак тільки 8 % опитуваних мають цей концепт у 1 колі індивідуального хремотонічного фрейму, про що свідчать такі відгуки, скеровані на зображення Я-світу людини: *I like watching tennis, I am a tennis-player, I'm a winner, I like watching tennis competition online, my nephew's name is Davis*. Це недостатня кількість реакцій для того, щоб віднести стимул до 1 кола, адже за загальним характером відгуків буття хремотоніма є не дуже значущим для респондентів. Серед усіх наявних реакцій панує реалізація суто узуального скрипту.

Lutine Bell 36/106/15/37/0 – „корабельний дзвін” (53 %). Онімні леми пов’язані з історичною традицією оголошення трагічних новин: *important announcements, rings for ceremonial purposes, rings to announce important news, rings to commemorate disasters, the practice of ringing news*. Значна частина асоціацій відповідає історичному, реальному характеру відповідного стимулу, що відносить його до узуальної зони дії скрипту: *French frigate, kept in the Lloyd's building, London sightseeing, the bell from the wrecked British warship Lutine*. Присутня поодинокі реакція *vodka*, яка характеризує відношення респондента до морської служби: всі моряки – пияки.

The Great Seal of the USA 31/104/8/13/0 – репрезентує СГАОП „свобода, вільність” і складає 59 %. Хремотонім відносимо до 2 кола індивідуального хремотонічного фрейму. Респонденти майже в усіх випадках реалізують узуальний скрипт: *liberty, freedom, eagle, independence* – усі реакції цієї групи віддзеркалюють реальність і бажання існувати у вільній, демократичній державі, зображують сьогоденні потреби носіїв мови.

The Harmony Ring 41/100/6/23/0 – репрезентує СГАОП „підтримка родини”, що складає 56 %. Велика інформативність про цей стимул свідчить

про те, що предмет не позбавлений уваги наших респондентів, однак реакції не надто сильні, щоб віднести цей хремотонім до 1 кола. Цікавість та знання енциклопедичного навантаження дозволяє віднести пошуковий онім до 2 кола узуального скрипту. Онімні асоціати, які репрезентують семантичний гештальт, містять як офіційний (*B. Obama, American Elections, US President*), так і неофіційний характер (*Michelle, present to Obama's wife to thank for the help*). Окрема кількість асоціатів відображає емоційний чинник: *belief, love, faith, help, gratitude, danger, friends, suffering*.

Друге коло узуально-віртуального скрипту індивідуального хремотонімного фрейму охоплює хремотоніми менш виразні емоційно, вони лише пов'язують людину із суспільством, а не є її нутром, серцевиною. Але, попри все, відіграють окрему роль у побудові ментальної реальності людини.

The Heart of the Ocean Necklace 31/112/5/19/0 – репрезентує СГАОП. Умовно усі отримані реакції можна розподілити на два окремі семантичні гештальти: „трагедія в морі” 45 % (*iceberg, tragedy, death, ocean, underwater world*) і „кохання” 30 % (*hope, heart, love*). Емоційні сценарії свідчать про глибоку скорботу щодо трагедії, яка відбулася, і відносять цей стимул до 2 кола. Спроби відновити історію цього намиста зображені в численних книгах та кінофільмах, що свідчить про фіксування хремотоніма у зоні дії узуально-віртуального скрипту.

Titanic 43/101/4/6/0 – реакції цього стимулу корелюють із попередніми, оскільки належать до одного семантичного гештальту – „катастрофа” (71 %). Найчастотнішими реакціями є асоціації, які відображають емоційне сприйняття стимулу, їх можна простежити упродовж всіх відповідей. Такий характер реакцій свідчить про глибоку скорботу про подію, яка трапилася в морі, і відносить хремотонім до 2 кола індивідуального хремотонімного фрейму: *hopelessness, death, mass accident, SOS, sank, great shock, vain attempts, victims*. Хремотонім є пам'яткою корабельної практики в історії Англії, що робить його представником власне узуального скрипту (*one of the most luxurious ships, marvelous ship, the ship struck an iceberg, 1912 is the year of wreck*). Однак відображення цих подій за допомогою художніх творів та кінематографа робить цей стимул притаманним і віртуальному скриптові (*Oscar, Kate and Leo, film*).

До 2 кола індивідуального хремотонімного фрейму належать хремотоніми, які менш вагомі, але все одно добре знайомі людині.

Axe Snaga 50/102/8/14/0 – СГАОП „боротьба” містить 68 %. Найуживанішою асоціацією є ОЛ „зброя”, яка відображається за допомогою синонімічної групи асоціатів: *weapon, armour, axe, hatchet*. Найвні також реакції, які вказують на реалізацію віртуального скрипту, за допомогою актуалізації відомостей про автора роману, жанрового різновиду та характеристики головного героя: *Druss, D. Gammel, „Druss the Legend”, furious, cursed axe, Grrenai Series, „Druss the Hero”*.

Dead Man’s Chest 43/119/20/52/0. – онім належить до 2 кола індивідуального хрематонімного фрейму і реалізує віртуальний скрипт. СГАОП „кінопопоя» складає 70 % від усіх реакцій, репрезентується двома тематиками: кіно (*film, sequel, famous film, striking plot*) та пригоди (*adventure, heart is inside the chest, wanted to eat Jack*). Отримані онімі асоціати вказують на велику увагу, сконцентровану навколо цього шедевр кіно: *Johnny Depp, Oscar, „Pirates of the Caribbean”, Keira Knightley, Orlando Bloom*. На нашу думку, велика обізнаність інформантів про цей стимул пов’язана з рекламними акціями, які тривають упродовж показу всіх серій кіно про Джека-пірата.

Подальшим напрямом нашого дослідження визначаємо дослідження хрематонімів у руслі когнітивної ономастики в умовах будь-якої культурної спільноти.

Список використаної літератури

1. Карпенко О. Ю. Когнітивна ономастика : навчальний посібник / О. Ю. Карпенко. – Одеса : Фенікс, 2010. – 158 с.

2. Левицький А. Е. Перспективні напрями зіставних досліджень у межах когнітивно-дискурсивної парадигми / А. Е. Левицький // Мовні і концептуальні картини світу. – Вип. 23. – Ч. 2. – К. : ВПЦ „Київський ун-т”, 2007. – С. 119 – 127.

3. Неклесова В. Ю. Когнітивна природа власних назв на позначення часу : дис. ... канд. філ. наук : 10.02.15 – загальне мовознавство / В. Ю. Неклесова. – Одеса, 2010. – 230 с.

Анотація

У статті розглядаються особливості репрезентації хрематонімів у картині світу англомовної спільноти, які було встановлено за результатами проведення вільного асоціативного ономастичного експерименту. Увагу приділено опису II кола індивідуального хрематонімного фрейму.

Ключові слова: хремотонім, фрейм, скрипт, II коло індивідуального хремотонімного фрейму.

Аннотация

В статье рассматриваются особенности репрезентации хремотонимов в англоязычной картине мира, которые были выявлены в результате проведения свободного ассоциативного ономастического эксперимента. Внимание уделено описанию II круга индивидуального хремотонимного фрейма.

Ключевые слова: хремотоним, фрейм, скрипт, II круг индивидуального хремотонимного фрейма.

Summary

The article deals with analysis of the peculiarities of proper name representation in the English world picture, which was formed according to the results of the free associative onomastic experiment. Attention is paid to the description of the second circle of the individual chremonimic frame.

Key words: chremonym, frame, script, the second circle of the individual chremonimic frame.

УДК 811.161.2'367.62

Торчинська Н. М.

Хмельницький національний університет

ЕЛЕМЕНТИ ЧУЖОГО МОВЛЕННЯ У ГАЗЕТНИХ ЗАГОЛОВКАХ

Публіцистичний стиль – це один із функціональних стилів літературної мови, що використовується у сфері масової інформації і характеризується популярним, чітким викладом, орієнтованим на швидке сприймання повідомлень, на стислість і зрозумілість інформації [5, с. 539]. Увагу багатьох дослідників, як лінгвістів, так і літературознавців, здебільшого привертають писемні жанри функціонування публіцистичного стилю. Варто згадати таких науковців, як О. В. Барчан, О. А. Гандзій, С. В. Гришина, Н. В. Зелінська, О. Є. Клещова, Н. М. Поплавська, М. І. Свалова, Н. В. Сопельник, О. Л. Теребус та ін., які з'ясовують ідейно-тематичні і жанрово-стильові особливості публіцистичних доробків, визначають ідіолістичні та комунікативно-стильові доміанти досліджуваної публіцистики.